

DĚTI – SVĚDCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Sociologická sonda klientek o.s. ROSA, rok 2004

Praha, 24.1.2005

Mgr. Martina Hronová

„Pouhá přítomnost dětí při napadení matky je kvalifikována jako psychické týrání dítěte.“
WHO

Děti jsou velmi často nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí. Být svědkem násilí ohrožuje děti jak psychicky, tak i emocionálně. Děti – svědci násilí bývají více agresivní nebo naopak více bázlivé, trpí depresemi, posttraumatickými stresovými poruchami. Děti ztrácejí to, co potřebují nejvíce – pocit bezpečí a jistoty. Děti se mohou cítit vinný, že je kvůli nim někdo týrán, že nemohou násilí zastavit. Mohou mít pocit, že ony jsou špatné a týráni si „zaslouží“. Žijí v neustálém strachu, že se násilí bude opakovat a nebo že budou opuštěny. Mohou se cítit i vinný, že mají svého trýznitele rády. Ačkoli se může zdát, že čas všechny potíže zmírní, není to tak. Bývalé dětské oběti v dospělosti mohou stále trpět depresemi, mohou se naučit „být obětí“ a mohou se naučit agresivitě – „stát se násilníkem“.

V roce 2004 prošlo informačním a poradenským centrem Rosa 191 klientek. Z toho bylo 165 vztahů s dětmi. Jen v 9 rodinách (5,5 %) děti nebyly svědky domácího násilí. **Svědky násilí byly děti v 94,5 procentech rodin.**

- Pokud vezmeme celkový počet dětí, v těchto vztazích žije 292 dětí. **Svědky domácího násilí bylo 94 procent z nich (275 dětí).** To je o 13 procent více než v loňském průzkumu. Pouhých šest procent dětí (celkem 17) jich podle výpovědí matek svědky nebylo a asi nebylo.
- Celkem **58 dětí (21 %)** se stalo nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí. To je o 13 procent více než v loňském průzkumu.

I. Děti svědci násilí

Děti se stávají nejen svědky křiku, nadávek, ponižování, zesměšňování, výhrůžek, ale i fackování, bití a brutálních napadení svých matek. Sedm dětí aktivně bránilo svou napadenou matku a čtyři chlapci volali matce na pomoc policii a sanitku (nejmenšímu bylo 5 let). Už samotné svědectví násilí je pro děti velikým traumatem.

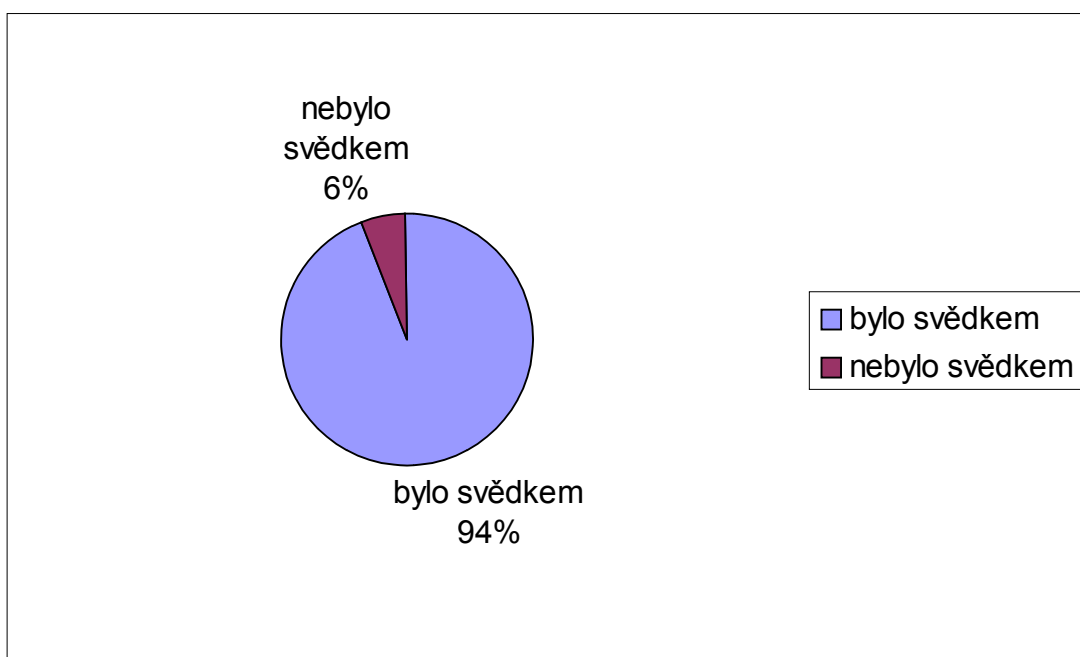
Tabulka 1. Počet a věková struktura dětí, svědků domácího násilí

Věk	0-4	5-9	10-14	15-19	20 a více	CELKEM
BYLO						
SVĚDKEM	41	55	78	50	51	275
(v %)	(14%)	(19%)	(27%)	(17%)	(17%)	(94%)
NEBYLO						
SVĚDKEM	2	3	4	3	5	17
(v %)	(0,7%)	(1%)	(1,5%)	(1%)	(1,8%)	(6%)
CELKEM						292(=100%)

Tabulka 2. Počet dětí svědků násilí, podle pohlaví

	Dívky	chlapci	Celkem
Bylo svědkem	125 (43 %)	150 (51 %)	275 (94 %)
Nebylo svědkem	8 (3 %)	9 (3 %)	17 (6 %)
Celkem			292 (=100 %)

Graf 1. Děti svědci domácího násilí

II. Děti, oběti násilí

Mezi domácím násilím a násilím páchaném na dětech existuje korelace. Americký národní průzkum hovoří o tom, že v USA 50 % mužů, kteří týrají své ženy, útočí také na své děti. Podle dalších zdrojů pachatelé domácího násilí týrají své děti v 40 – 60 % případů. K sexuálnímu násilí podle stejného zdroje dochází až ve třetině případů (Hester 1998).

Podle dat klientek o.s. Rosa ze 165 násilníků útočí na své děti 43 z nich, tedy 26 procent.

Z celkového počtu 275 dětí - svědků domácího násilí, se jich 58 stalo i obětmi domácího násilí – tedy 21 procent.

Tabulka 3. Děti – oběti domácího násilí

<u>Věk</u>	<u>dívky</u>	<u>chlapci</u>	<u>celkem</u>
0-4	3	4	7
5-9	10	5	15
10-14	12	8	20
15-19	4	5	9
20 a více	4	3	7
CELKEM	33	25	58

Tyto děti byly hrubě a opakovaně **psychicky týrány (16 dětí)** a nebo i **fyzicky napadeny (4 děti při obraně matky a 36 dětí přímo násilníkem)**. Tyto děti byly v 17 případech bity (rukou, vařečkou, páskem, prknem, flétnou), 7 z nich bylo fackováno, 1 škrnceno, 1 zkopáno, 3 byly odhozeny, 1 udeřeno do hlavy.

Dalších **8 dětí zažilo sexuální násilí**: 3 dívky byly pohlavně zneužity svým otcem, další 4 dívky a 1 chlapec byly sexuálně obtěžovány svým otcem a nebo druhem matky.

Výsledkem fyzických útoků na děti byla tato zranění:

- protržený bubínek
- rozbitý nos
- dvakrát dočasná ztráta sluchu
- rozseknutá hlava
- dvakrát otřes mozku
- hematoma v okolí oka.

III. Následky svědectví násilí

Domácí násilí není jedna hádka či konflikt. Jde o opakované systematické a promyšlené napadání a používání moci. Navíc se násilí opakuje v cyklech a má rostoucí tendenci. Při těchto opakujících se situacích je ohrožen nejen psychický, ale i fyzický stav dětí. Na systematickou terorizaci objektu, týrání a ponižování děti reagují trvalým napětím. Děti ztrácejí pocit jistoty a bezpečí, který u rodičů hledají a potřebují. Cítí se bezmocné,

svalují vinu na sebe. Nejhorší je narušení sebedůvěry: nemám-li důvěru k útočníkovi, nemám ji k nikomu. Děti jsou vážně traumatizovány. I tam, kde děti nejsou přímými účastníky napadení, mohou v rodině vycítit atmosféru strachu, neklidu, nervozity, nejistoty.

Děti svědci násilí se mohou chovat více agresivně a nebo naopak více bázlivě. Chlapci vykazují spíše problémy, které se kategorizují jako vnější – nepřátelství a agrese. Dívky vykazují spíše vnitřní problémy – deprese a somatické potíže. Děti mohou být více neklidné, úzkostné, trpí malou sebeúctou, depresemi, jsou zlostné, mají potíže se sebekontrolou. Mohou zcela selhávat – přestávají komunikovat s vrstevníky, učitelkami. Mohou mít i další potíže ve škole – s koncentrací, přizpůsobením, ale i jazykové potíže, mentální zpoždění. Řada dětí stresem vyvolanými indispozicemi (bolesti hlavy, břicha, žaludku, teploty...), obzvláště žijí-li stále v jedné domácnosti s násilníkem, nebo jsou nuceny soudem či orgány péče o děti ke styku s otcem, který se dopouštěl na jejich matce nebo na nich násilí. Děti si vybavují útok a prožívají opakovaně stavy úzkosti, na které mohou navazovat poruchy spánku či dokonce regrese - návrat do předchozích vývojových období, děti se mohou začít počurávat, pokakávat.

Navíc posttraumatické stresové poruchy přetrvávají do budoucna, mohou se projevit až při volbě partnera či výchově vlastních dětí. Děti se mohou od dospělých naučit roli oběti, ale i roli agresora, přijmout toto chování a reakce na životní situace za normální a přirozené.

V našem průzkumu mezi klientkami o.s. Rosa vyazuje agresivní chování 9,5 % chlapců (14 chlapců svědků násilí) a verbálně agresivní jsou 3 % dívek (4 svědkyně násilí). Ve škole se zhoršilo 7 % chlapců a 2,5 % dívek.

Svědectví násilí má ale i další následky:

Dítě plačtivé, úzkostné, hledá matku v noci	11 dětí
Psychosomatické obtíže při styku s otcem	5 dětí
Onemocnění žaludku a jícnu	3 děti
Zhoršené astma	3 děti
Somatizuje (z nemoci do nemoci)	1 dítě
Sebevražedné myšlenky	3 děti
Pokus o sebevraždu	2 děti
Sebepoškozování	2 děti
Drogová závislost	2 děti
Anorexie	2 děti
Pomočování, <u>pokakávání</u>	3 děti
Zadrhávání v řeči	1 dítě
Nekomunikuje	1 dítě
Úzkostné stavy (psychiatrie)	1 dítě

(Pozn.: Průzkum o.s. Rosa většinou vychází jen z rozhovorů s klientkami, jen některé z dětí hovořily s psychologkou. Nemají proto významnou statistickou hodnotu. Přesto mají vypovídající charakter.)

IV. Děti prostředkem manipulace

Domácí násilí nekončí rozvodem – naopak. I po rozdělení rodiny útoky – slovní i mimoslovní, pokračují, ženy i jejich děti bývají sledovány, kontrolovány, natáčeny a nahrávány. Jen těžko lze v takových případech hovořit o „zájmu o dítě“. Častější je snaha „manipulovat s dítětem a manipulovat se svou obětí“ i po rozpadu manželství. Děti jsou například naváděny přidat se k násilnému chování.

Děti bývají často násilníky nejen manipulovány proti matce, ale i používány násilníkem k manipulaci se svou obětí (matkou). Násilníci hrozí svěřením dítěte do své péče, ale hrozí i únosem dítěte, pokud oběť týrání zveřejní a nebo požádá o rozvod. Může hrozit i ublížením či zabitím dítěte, aby získalo kontrolu nad matkou.

V našem průzkumu hrozil násilník svěřením dítěte do péče a sebráním dítěte v 7,2 procentech případů (celkem 12 násilníků). Únosem dítěte (i do zahraničí) hrozili 4 muži, výhrůžku zabití vyslovili tři násilníci.

V šesti případech byly děti svěřeny násilným otcům dokonce do péče:

1. Sedmnáctiletý chlapec, svědek násilí, byl svěřen do péče otce, který matku škrtil, třískal s ní o zem, vyhrožoval zabitím.
2. Šestiletý chlapec, svědek násilí, byl svěřen do péče otce, který matku fackoval, tloukl pěstmi, hlavou o zeď.
3. Otec si vymohl chlapce ve věku 9 a 3 roky, svědky násilí. Matku fackoval, kopal, i v 5. měsíci těhotenství. Matce odmítá umožnit styk s dětmi.
4. Otcí byl předběžným opatřením dán do péče osmiletý syn, svědek násilí. Otec matku bil i v těhotenství, škrtil, topil. Matka už půl roku dítě neviděla, syn to špatně nese.
5. Otec donutil matku sedmileté holčičky podepsat, že souhlasí se svěřením do jeho péče: „jinak si můžeš vystavit úmrtní list“. Dítě bylo vždy svědek násilí, bála se. Otec křičí i na ní, nadává, je vzteklý.
6. Otec získal do péče chlapce 17 a 8 let, přestože ženu opakovaně a brutálně zranil a děti byly svědky. Mladší se začal pokakávat. Starší je nyní místo matky v roli oběti.

Dvě děti mají rodiče ve střídavé péči:

1. Osmiletý chlapec. Otec demoloval byt, mlátil matku, nadával, vynucoval si sex. Dítě je svědek násilí.
2. Jedenáctiletý chlapec je ve střídavé péči. I po rozvodu rodiče bydlí v jednom bytě. Násilí vůči matce pokračuje.

Prameny: Výpovědi 191 žen, klientek o.s. Rosa v roce 2004,
Womens Rural Advocacy Programs: The Effects of Domestic Violence on Children,
Jeffrey L. Edleson, PhD, University of Minnesota, School of Social Work: Problems Associated with Childrens Witnessing of Domestic Violence.

V. „**Táto, nech mámu ona už bude hodná!**“
„**Mami myslí na něco hezkého, já to dělám taky tak.**“
(svědectví dětí)

Děti klientky A: 11letý syn a 9letá dcera viděly otce jak napadá jejich matku, sprostě jí nadává, fackuje. Otec fackuje i děti, bije je přes hlavu, posléze v afektu napadl i syna a poranil mu ušní bubínek (protože si nevyčistil zuby). Otec začal kupovat drahé dárky chlapci. Dceři se vysmíval, že "je tlustá". Chlapec se výrazně zhoršil v prospěchu, začíná terorizovat spolužáky ve třídě, ponižuje svou sestru jako otec. Dcera chtěla odejít z domova.

Dítě klientky B: 7letá dívenka je svědkem velmi hrubých nadávek i násilí otce k matce. Holčička slyšela otce, když vyhrožoval matce zabitím, otec matku ponižoval fackoval, vulgárně jí nadával „kurvo, svině, pičo“ před holčičkou. Dívenka se v noci budí, pláče, tiskne se k matce, "ať jí neopouští".

Dítě klientky C: 10letá dcera vidí často opilého agresivního otce, který matce vyhrožuje zabitím, bije ji, škrtí, fackuje. Muž když vystřízliví, pláče a svaluje vše na "pití". Holčička mnohokrát s matkou v noci utíkala před agresivním otcem.

Klientka D: žena byla opakovaně bitá, zastrašovaná manželem, který jí donutil před rozvodem "souhlasit" se svěřením dcery do své péče, "jinak si může vyplnit úmrtní list". Sedmiletá holčička viděla otce - vzteklého, křičícího na matku. Viděla i plivání na matku, rány pěstí. Holčička v noci pláče, je tichá, bázlivá, bojácná. Moc si přeje zpátky k mamince.

Děti klientky E: dvě dcery ve věku 11 let a 9 let byly nejen svědky násilí na matce. V záznamu o napadení matky je i citace policie: "*Dceři nastavil nohu, starší dcerou smýkl na zárubeň*". V hovoru s psychologkou na téma strach - řekla starší z dívek: "*Strach mám z mého otce*". "*V bezpečí se cítím v azylovém domě*"...*táta nás začal mlátit, byl hodně opilý, pil pivo, kořalku v hospodě, on je hrozně vzteklej, má nebezpečný, zákeřný oči*".... Mladší dcera se v noci budí, má strach, zda je maminka u ní. Traumatizované děti, které otce odmítají, jsou některými pracovníky státní správy nuceny k jeho návštěvám. Alarmující je např. zpráva soudního znalce: násilí kterého se otec dopouštěl není vůbec popsáno, naopak je označeno jako "*situační ovlivnění a indoktrinace matkou*". **Je až neuvěřitelné, že všechny hrůzostrašné zážitky dětí: ponižování, hádky, bití, znásilnění matky, opilecké záchvaty, které děti zažívaly skoro denně, jsou takto zhodnoceny.**

Děti klientky F: 11letý syn i 18letá dcera z prvního manželství jsou svědky násilí a žárlivosti. Bývalý manžel ženu opakovaně bil, kopal, fackoval. I po rozvodu dál bydlí ve společném bytě. Násilí pokračuje. Syn je ve střídavé péči. Dcera matku brání, je verbálně napadána, psycholog krizového centra ji učil, "jak postavit zeď", neslyšet, nevidět".

Děti klientky G: 9letý syn z prvního manželství a 2letá holčička z druhého manželství vidí opakované shazování a napadání matky. **Chlapec volal policii, holčičku držela matka v náručí při posledním napadení.** Matka po posledním napadení odešla k rodičům. Holčička nechce na nucené víkendy k otci, pláče, budí se, volá mámu.

Dítě klientky H: 5letá holčička je svědkem toho, že tatínek maminku napadá. **Řval na ni, že je svině a nutil ji to opakovat před dcerou,** vyhrožuje jí. Naposledy ženu zfackoval, za trest musely spát vedle sebe na zemi. Holčička byla vyděšená, budila se v noci.

Děti klientky CH: 8letá holčička a 5letý chlapec **vidí otce, jak ve vzteku rozbíjí doma nábytek, kope do věcí, do matky, bije ji, sprostě jí nadává do "debilů", plive na ní....** Chlapec se podobně chová ve školce. Holčička je zaražená, tichá, bojí se, má děsivé sny. Matka se stydí násilí zveřejnit, je zaskočená, že jí učitelky ve školce hlásí, jak se chlapec chová agresivně k dětem.

Děti klientky I : 4 děti(chlapci ve školním a děvčata v předškolním věku) jsou svědky bití matky. Jejich otec je dominantní cholerik, žárlivec. **Starší syn viděl zmlácení matky, bránil ji. Po zbití ošetřoval krvácející matku, otec odešel do hospody.** Chlapci jsou astmatici, zhoršili se ve škole.(vyčítají matce, že je to kvůli tomu, co musí doma vidět). Matka užívá léky na postraumatickou stresovou poruchu, bojí se odejít a zůstat sama se čtyřmi dětmi.

Dítě klientky J : 10letý syn je vystavován ponižování matky, sprostým nadávkám, vyhazování z bytu. **Při posledních výhrůžkách otce, že podpálí dům, syn bude jen jeho - se chlapec začal pomočovat. Matce vyděšený chlapec řekl, že ho nebaví žít, chtěl skočit z okna. Jednou řekl matce : "mami neplač, myslí na něco hezkého, já to taky tak dělám, já se za tátu stydím".**

Děti klientky K: 13letý syn a 11letá dcera viděly, jak otec pěstmi opakovaně zbil matku, **vyrazil jí zuby, bil jí páskem přes záda. Muž bil páskem přes záda i syna za trest pro maličkosti.** Děti slyší, že jejich matka je "kráva, píča". Chlapec pláče, „tati nech ji“. Syn se otce velmi bojí, sestře sprostě nadává.

Děti klientky L: obě děti získal otec do péče (chlapci 17 a 8 let) - přestože ženu opakovaně a brutálně zranil - např. krvácení do mozku. Mladší syn viděl surové zbití matky, ležel schovaný pod postelí. Po tomto prožitku se začal pokakávat. Začal se chovat agresivně. Starší syn sklouzl namísto matky do role oběti – otec je na něj surový, musí dělat domácí práce, starat se o mladšího bratra, nesmí mít žádné zájmy. Soudně získal otec syny do péče, protože „má lepší bytové a finanční podmínky.“

Dítě klientky M: 8letý syn je permanentně svědkem psychických i fyzických útoků a je neurotizován. **V pěti letech plakal: „nech mámu, ona už bude hodná, já se neměl narodit, já uteču...“** Podle učitelky se chlapec uzavírá a zcela odmítá komunikovat. Situace je hodnocena psychologem jako soustavný psychický teror. Otec syna unesl a pak si ho nechal, bránil ve styku s matkou. Předběžným rozhodnutím byl pak syn svěřen do péče násilného otce (pije). Soudkyně údajně řekla, že si syn nezaslouží být u matky, když se tak dlouho nechala bít.

Při posledním předávání dítěte chlapec uhodil matku do zad, otec se tomu smál! Chlapec je neposlušný, dělá i naschvály, má chvíle, kdy ignoruje matku. V noci se budí, křičí „táto ne“.

Děti klientky N: syn 11 let a dcery ve věku 6 a 4 roky jsou svědky násilí. Otec je nepřiměřeně trestal, **chlapce třískal flétnou, holčičce rozsekl hlavu vařečkou, že ji museli v nemocnici šít.** Všechny děti mají potíže se žaludkem, syn má podezření na chorobu jícnu zřejmě vyvolanou dlouhodobým stresem. Děti byly svědky vyhrožování, nadávek matce „debile, krávo“, surového mlácení hlavou o zeď.

Děti klientky O: dcery ve věku 11 a 6 let byly svědky napadení matky, kterou otec bil řemenem, fackoval. Menší musela (zřejmě kvůli svým gynekologickým potížím) každý večer „ukazovat tatínkovi pipinu“, tatínek asistoval u každého zasouvání čípku a jejího sprchování.

Otec chodil doma nahý, menší jej stále osahávala. Dle závěrů psychologičky už jde o evidentní sexuální zneužívání. Dívky mají z otce velký strach, úzkost. Mladší se občas chová agresivně, starší je introvertní. Otec usiluje o střídavou péči.

Děti klientky P: 13letý syn a 10letá dcera slyší nadávky „kurvo, svině vyšukaná“, jsou svědky brutálního napadání matky, jejího škrčení. Syn řekl „držel mámu pod krkem a oči jí lezly z důlků“, při posledním napadení syn matku bránil, otec řval „pusť mě jdu tu svini podříznout.“

Děti klientky R: 11letá dcera byla svědkem několika brutálních útoků, kdy matku zbil, ztloukl, zdemoloval celý byt. Dcera byla při tom a prosila ať to nedělá. **Viděla, jak matku srazil do vany a škrtil jí.** Dcera i matka jsou i po odchodu z bytu otcem sledovány, jsou na ně posílána trestní oznámení. Dcera musí chodit na Fond ohrožených dětí a s otcem se stýkat, ačkoli s ním nechce být, protože si vždy vzpomene, co udělal. Nejprve měl otec zákaz stýkat se s dcerou, nyní podle soudu již nebezpečí pominulo a je třeba obnovit vztahy mezi otcem a dcerou. Dcera to velice těžce nese.

Děti klientky S: 5letý a 8letý synové jsou svědky nadávek „jsi zlodějka, lhářka, zbavím tě svéprávnosti“, **ptají se otce „Proč do mámy kopeš?“**. Starší syn chodí do druhé třídy: „Nemám tam teď žádné kamarády, měli jsme partu, ale oni jsou teď proti mně. Kamarádím teď s nejzlobivějším klukem, na mě je hodnej. Mlátil jsem ho v 1. třídě, teď ho nemlátím ale škrtilím. **Sebe taky škrtilím, pak přestávám dýchat,** dělám to třeba o přestávkách, baví mě to. Dělán to, protože tím udělám druhým radost, vypadám potom jako jahoda. Doma to nedělám, nechci, aby mě máma nebo babička viděly. S kamarády – když je neškrtilím, tak se peru. Ostatní si na mě moc nedovolujou. Ale založily si partu proti mně. Taky mě surově mlátěj.“

Děti klientky T: obě děti, 12letá dcera a 4letý syn brání matku při napadání (facky, rány pěstí, kopance). Dcera křičí: „nebij mámu!“ **Čtyřletý syn: „Neboj mami, já tě ochráním, aby tě zase neztráskal.“**

Dítě klientky U: 10letý syn je svědek útoků na matku. **Když jí otec škrtil, plakal. Poslouchá, že „matka je kurva a roztahuje nohy“.** Otec řval ale i na syna za každou maličkost. Chlapec somatizuje, je vlastně stále nemocný. Tatínek mu dokonce předvedl, jak si lehal na koleje a čekal až ho přejezdí vlak.

Děti klientky V: 11letá a 6letá dcery dříve výpady jen slyšely, ale už byly i svědky fyzického útoku – **otec matku škrtil, dusil, málem ji zabil, ze starší dcery si přitom ještě dělal legraci.** Roztřesené ubrečené děti uklidňovala po příjezdu policie, matka musela být ošetřena.

Dítě klientky W: 4letý syn viděl, když **otec matku škrtil v koupelně „utopím tě“,** je ustrašený, vyděšený, pláče, přestává komunikovat, neodpovídá...

Děti klientky X: 7letý chlapec a 3letá dívka jsou svědky napadání matky. Otec týrá psychicky děti. Otec dětem slíbí přečíst pohádku a pak to odmítne a odejde. **Otec si koupí tatranku a sní ji před zraky hladových dětí, které má na výletě a nedá jim nic najíst: „nemám peníze“.** Děti poslouchají, že je „vykope z bytu“. **Matce dětí řekne „píčo zasraná“,** když se chlapec ohradí, „cos to mámě řekl“, odpoví: „máma je ještě něco horšího“. **Matku fackuje, kope, zavírá na balkon. Syn, který má lehkou mozkovou obrnu byl otcem i napaden:** otec jej zmlátil a syn byl ošetřen u lékaře, diagnóza: **otřes mozku. Dcera se začala počurávat.**

Dítě klientky Y: 11letý syn viděl, jak otec matku hrubě bije, kope. Když matka řekla bude to A, muž řekl bude to B. Nabádal dítě ať matku neposlouchá. Před synem mluvil hrubě, občas ho bil. Ačkoli je syn bojácný, nutil ho hrát hokej, kupoval mu časopis Zbraně. Když vezl syna v autě, řídil pod vlivem alkoholu, při čištění mu propíchl ucho. Otec koupil synovi mobilní telefon a neustále ho kontroloval. Syn se zhoršil ve škole, začal být agresivní k matce: nadává jí a kope.

Děti klientky Z: 6letý a 5letý synové jsou svědky napadání matky. Pětiletý chlapec: „**táta zlomil mámě ruku, já to viděl: zakroutil jí ruku a zalomil, koukali jsme na to s bráchou, báli jsme se a ustupovali.** Máma nekřičela, ale zavolala policii – nezvedali to. **Musel jsem sám zavolat sanitku, namačkal jsem to podle papírku na zdi a řekl, že táta zlomil mámě ruku...**“